

АДАПТАЦІЙНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

УДК 65.012.123

Кривобок К. В. старший викладач
кафедри Менеджменту та бізнесу
ХНЕУ ім. С. Кузнеця

В Україні формується принципово нова суспільно-політична ситуація, пов'язана з фактичним завершенням періоду системних перетворень та переходом до етапу практичної реалізації завдань довгострокової стратегії, а саме – стратегії сталого розвитку і структурно-інноваційної перебудови української економіки за умови задоволення потреб споживачів. Стратегічним орієнтиром структурної перебудови національної економіки має бути становлення конкурентоспроможних промислових підприємств, здатних забезпечити рівноправне партнерство у світовому економічному співтоваристві. Реалізація цих вимог можлива на підставі послідовного застосування арсеналу теорії адаптації підприємств, її науково-практичного та методичного інструментарію.

В сучасних умовах найважливішим чинником зростання суспільного виробництва України стає перетворення продуктивних сил і, зокрема, перетворення систем управління на адаптивну систему, а також визначення та розвиток конкурентних переваг підприємства при адаптації підприємств України до європейських стандартів, що зумовлює актуальність теми дослідження.

Науковою базою вирішення проблем у сфері управління процесом адаптації підприємств є визначення їх конкурентних перевагами та розробки відповідної стратегії розвитку. Питанням формування сучасної методології адаптації та її розвитку присвячують свої дослідження як вітчизняні, так і зарубіжні вчені, серед яких С. Б. Алексєєв, І. Ансофф, М. О. Кизим, В. С. Пономаренко, О. В. Васюренко А. Н. Тищенко, А. А. Пилипенко, А. Д. Іванов, В. Г. Срагович, М. Портер, Й. Шумпетер та інші. Проте більшість вчених при вивченні цих питань значну увагу

приділяють адаптації лише окремих елементів і характеристик внутрішнього середовища підприємства. Подальшого вивчення потребують дослідження методики адаптації підприємств до зовнішнього середовища на основі моделі формалізованих станів процесу оптимізації системи загального адаптаційного потенціалу управління конкурентними перевагами кожного конкретного підприємства та пристосування його до діяльності до європейських стандартів.

Проблема адаптації підприємств до умов, що змінюються до зовнішнього середовища давно є однією із ключових при забезпеченні стабільного розвитку. Особливо гостро відчувається необхідність керування процесами адаптації підприємства при істотній зміні факторів зовнішнього середовища, внаслідок активних інтеграційних процесів до європейського простору, в якому вітчизняні підприємства тільки починають себе представляти [1, 2].

Організаційно-економічні особливості сучасного конкурентного середовища потребують визначення адаптаційного потенціалу кожного підприємства та розробки механізму пристосування його до змін, основними складовими якого є аналіз відповідності внутрішнього середовища підприємства зовнішнім умовам господарювання, створення та використання системи моніторингу конкурентного середовища підприємства та визначення стратегії пристосування до європейського ринку. Відповідно, необхідне узгодження економічної сутності та змісту динамічного процесу здійснення адаптації підприємства до конкурентного середовища, спрямованого на внесення змін у режим його функціонування, структури та ресурсних запасів для досягнення ефективного пристосування до зміни кон'юнктури ринку та нестабільності в соціально-економічній політиці держави [3].

На нашу думку, адаптація являє собою процес пристосування підприємства до зовнішніх мінливих умов, що включає в себе систему організаційно-економічних та соціальних регуляторів і має на меті забезпечення стійкості функціонування організації у довгостроковій перспективі на будь-якому економічному просторі. Таким чином, можемо зауважити, що успішність та ефективність визначення адаптаційного

потенціалу базується на ґрунтовному дослідженні як зовнішнього, так і внутрішнього середовища підприємства, а також врахування рівня розвитку конкретного регіону в якому функціонує підприємство.

Останніми роками характерні посиленням конкуренції у всіх галузях українського ринку. Зростання пропозиції товарів та послуг і одночасне зменшення платоспроможного попиту сформували обстановку умови, у якій конкуренція стала об'єктивно присутнім обставиною. Поки більшість українських підприємств нездатна до активної конкурентної боротьби за умов лібералізації цін, і інфляції. Українська промисловість опинилася у настільки складному становищі, що серйозні інновації, пов'язані з одночасним посиленням конкурентної позиції підприємств, стали просто неможливі. Вихід із важкого фінансового стану, тим щонайменше, може лише через створення конкурентоспроможного виробництва, орієнтованого потреби не тільки вітчизняних, а й зарубіжних споживачів. Звідси, конкуренція виступає як дестабілізуючим чинником, а й передумовою виживання підприємства.

Адаптація до місцевих умов конкуренції стає одним із ключових завдань менеджменту підприємства. Вона тягнеться у межах роботи з системному всебічному аналізу діяльності конкурентів, розробці стратегії конкурентного поведінки над ринком та її реалізації заходів, передбачених бізнес-планом підприємства. Головне тут – забезпечення переваг над конкурентами [2].

На сучасному етапі ключовим питанням стала проблема управління процесом адаптації підприємств до європейських стандартів виробництва. Найважливішим моментом у процесі реформування підприємств є питання налагодження організаційного механізму адаптації підприємств до нових умов. В організаційний механізм адаптації в даному контексті входять: комплекс внутрішньо-організаційних відносин, тобто відносин усередині керівництва підприємства із приводу розробки стратегії підприємства, розподілу сфер відповідальності, доступу до управлінських ресурсів, прав по прийняттю виробничих і кадрових рішень; система відносин між керівництвом і працівниками підприємств.

У зв'язку з перспективами вступу України до Європейського Союзу актуальності набуває питання адаптації вітчизняних підприємств до європейського середовища. В даному випадку для успішної адаптації необхідно вирішити наступні проблеми: проблема конкурентоспроможності продукції; проблеми соціальної адаптації в європейському середовищі (врахування культури ведення бізнесу, особливостей споживача, тощо) [5].

Для успішної адаптації підприємств до функціонування в нових умовах підприємствам слід застосовувати активну адаптацію, тобто активний пошук нових покупців та замовників, зниження виробничих витрат, обмеження неплатежів та переведення акцентів на забезпечення засобами за рахунок підприємницької активності, тощо; слід розширити спеціалізацію господарства; вести непрофільну діяльність; фінансової, торгівельно-посередницької та іншої діяльності, що не пов'язана з основною виробничою діяльністю.

Підприємствам слід створити відділи моніторингу ринкової кон'юнктури, які б займалися прогнозами ринку, і розробкою стратегії адаптації підприємства до світового європейського простору.

Використання застарілих технологій у виробництві, низька інвестиційна привабливість, відсутність можливостей залучення недорогих фінансових ресурсів є основними факторами, які перешкоджають машинобудівним підприємствам освоїти європейський ринок. Як свідчить Державна служба статистики, у 2015 році інноваційною діяльністю займалися лише 16,1% промислових підприємств. Основним джерелом фінансування інноваційних витрат залишаються власні кошти підприємств, кошти державних і місцевих бюджетів становили 5,3% від зального обсягу, кошти вітчизняних та іноземних інвесторів – 2,2%, кредити – 8,6% [6]. Це говорить про низький рівень залучення інвестицій в інноваційний розвиток промислових, у т.ч., машинобудівних підприємств, що є головною умовою забезпечення конкурентоспроможності на зовнішньому ринку.

Окрім того, очікується, що технічний перехід машинобудівних підприємств на європейські стандарти вимагатиме додаткового

фінансування. З огляду на сучасний стан української економіки, зокрема, нестачу фінансових ресурсів та низькі кредитні рейтинги країни, підприємствам буде важко залучити необхідні кошти. В свою чергу, Угода про асоціацію не передбачає спеціальної програми фінансової допомоги для вирішення цієї проблеми [5] .

За цих умов, державна політика України має бути спрямованою на підтримку машинобудівної галузі. Досить актуальним є врегулювання законодавчої бази, що буде спрямована на забезпечення ефективного використання виробничого, науково-технічного та експортного потенціалу галузі машинобудування України і підвищення конкурентоспроможності продукції машинобудування, створення сприятливих умов для залучення інвестицій [5].

Для адаптації продукції українських підприємств до європейських стандартів Угодою про асоціацію передбачено десятирічний період. Але сьогоднішні реалії експортної діяльності вітчизняних підприємств вимагають пришвидшення дій з боку керівних органів держави щодо імплементації європейських стандартів з метою полегшення виходу українських товаровиробників на європейський ринок.

Література

1. Алексеев С. Б. Адаптивное управление конкурентоспособностью предприятия: / С. Б. Алексеев. Монография. – Донецк: ДонНУЭТ, 2007 – 170 с.
2. Срагович В. Г. Адаптивное управление: учеб. пособие / В. Г. Срагович. - М.: Наука, 2004.-260 с.
3. Білошкурська Н. В. Моделі адаптивної поведінки та їх роль у формуванні економічної безпеки підприємства / Н. В. Білошкурська // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 12 (114). – С. 101-104.
4. Кравчук О. Можливі соціально-економічні наслідки євроінтеграції для України [Електронний ресурс] / Олександр Кравчук // Центр соціальних і трудових досліджень. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://cslr.org.ua/mozhlivi-sotsialno-ekonomichni-naslidki-yevrointegratsiyi-dlya-ukrayini/>.

5. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:[http://reforms.in.ua/Content/Download/tasks-performance status /AA _impl _ report _02_2015_GOEI.pdf](http://reforms.in.ua/Content/Download/tasks-performance%20status%20AA_impl_report_02_2015_GOEI.pdf).

6. Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

Опубліковано в авторській редакції